

**CANONES
APOSTOLORUM
AETHIOPICE**

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649010714

Canones Apostolorum Aethiopice by Winandus Fell

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

WINANDUS FELL

**CANONES
APOSTOLORUM
AETHIOPICE**

B. v. d.

CANONES APOSTOLORUM
AETHIOPICE.

5

AD FIDEM LIBRORUM MSCR. PRIMUS EDIDIT

WINANDUS FELL,
PRESBYTER COLONIENSIS.

(DISSERTATIO INAUGURALIS).

LIPSIÆ:
TYPIS F. A. BROCKHAUS.
MDCCLXXI.

Ecol. law

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

VIRO CLARISSIMO DOCTISSIMO

AUGUSTO DILLMANN

**PHIL. ET THEOL. DR., HUIUSQUE IN UNIVERSITATE BEROLINENSI
PROF. P. O.**

HOC OPUSCULUM

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

Magni illius codicis, qui apud Aethiopes „*Synodos*“ (ሰፍሶስ s. ለፍፍሰስ) inscribitur, si respicis argumentum, corpus juris canonici ecclesiae Abyssinae merito eum nominea. Continet enim satis magnam collectionem decretorum, quae apostolorum esse dicuntur, necnon canonum synodorum quarundam veterum. Aethiopes ipsi illum librum in tanto honore habent, ut inter libros biblicos eum numerare minime dubitent. Nec mirum: isti enim homines, utpote arte critica proorsus carentes, illa decreta tanquam genuinum apostolorum foetum agnoscunt.

Jam ducentis fere abhinc annis *H. Ludolfus* libri Synodi particulas quasdam in libro suo: „*historia Aethiopica*“ et in „*comment. ad hist. Aeth.*“ imprimendas curavit, Optavit vero insuper, „ut codex iste Aethiopicus *integer* orbi erudito publicaretur“ (Comm. ad hist. Aeth. p. 336). Cui autem optato vix quemquam satisfacere posse¹, non est quod multis verbis exponam. Quare me operae pretium facturum existimabam, si aliud quoddam codicis specimen viris doctis proponerem. Selegi perantiquos illos „*canones apostolorum*“, quorum editionem non modo iis, qui linguae Aethiopiae vacant, verum etiam theologis acceptam fore spero.

¹ Attamen exeunte saeculo XVII. prope fuit, ut totus liber Synodi fuisset impressus. Refert enim *Echardus* (scriptt. ord. Praedicat. recensiti tom. II. p. 693 sq., cf. etiam *Cotelerii* iudicium de constit. apostolicis. Patres apost. I, p. 197), *Wanslebium* opus Aethiopicum praelo paratum habuisse duobis tomis, quorum prior, ut ex indice apparet, ipsum librum Synodi amplecteretur (ommissis tamen tractatibus, qui in nostris quidem codicibus leguntur, ad librum autem primitus non pertinuisse videntur). Addit Echardus, opus illud eximium ad finem non esse perductum, „quia postea ii, qui sumptus pro conficiendis typis Aethiopiae et pro impressione soli suppeditare valerent, manum retraxerint.“

Canonum apostolorum jam versionem habemus *Syriacam* duplicem: unam e codice Romano ab *Ang. Majo*¹, alteram e pervetusto codice Parisino (Sangerm. 38) a doctissimo *Lagardo* editam.² Quae vero versiones quam archetypum Graecum ad verbum fere reddant, in textu Aethiopico restituendo non multum adjuverunt. Porro canonum illorum versionem *Copticam* edidit *H. Tattamius* in libro: *The Apostolic constitutions or canons of the Apostles in Coptic*. Lond. 1848, p. 173 sqq. — *Arabicae* versionis editio, quantum ego quidem scio, adhuc desideratur. Quod codices Arabicos, qui in bibliothecis Romanis, Parisina necnon Oxoniensi sepulta latent, adeundi non mihi fuit potestas, vehementer doleo. Nullus enim dubito, quin ipsa versio Arabica, si mihi ad manus fuisset, nonnullorum locorum difficultium, in quibus intelligendis multum haesi, mihi aperuisset sententiam.

Codices libri Synodi Aethiopici in Europa, quod scio, sunt pauci. In edendis canonibus apostolorum usus sum codicibus tribus. Quorum duo priores, form. quart. maj., in bibliotheca regia Berolini asservantur: alterum (mscr. ov. 396 [acc. 3050]), elegantissime exaratum, e foliis 269 compositum, quorum singulae paginae in binas columnas divisae sunt, siglo B notabo; alter vero (mscr. or. 398 [acc. 3081]), minus diligenter descriptus priore, e foliis 234 constans, paginis itidem in binas columnas divisis, siglo A a me notabitur. Uterque codex recentioris est aetatis: vetustior enim (A) saeculum XVII., ni fallor, minime superat. — Praeterea interventu cl. viri *Lud. Krehlii* codex chartaceus in bibliotheca publica Tubingensi asservatus (M. a. IX. 7), per virum humanissimum *R. Roth*, qui illi bibliothecae nunc praees, liberalissime mihi est concessus. Hic codex, a me siglo T notatus, constat e foliis 398. Descriptus est in Abyssinia jussu rev. *Krapfii*, sed tanta negligentia, ut multorum locorum sensus non nisi conjiciendo aut adhibitis aliis codicibus erui posset.³ Nimis esset ac taediosum, cebrerrima amanuensis errata atque menda adscribere, quare tantummodo lectiones illius codicis graviores infra lineas notare acquiescam.

Codex egregius a rege Zer^a-Ja^kob a. 1440 p. C. monachis Hierosolymitanis dono deditus et a. 1649 Romam advectus, a Ludolfo, qui

¹ Nova collectio scripta. vett. tom. X. p. 175 sqq.

² Reliquiae juris ecclesiastici antiquissimae (*Syriace*). Lips. 1856.

p. ص — صم.

³ Praeterea bibliopogi incuria nonnullae codicis plagulae perperam sunt compactae.

illum Romae in hospitio Aethiopum pervolutaverat, in hist. Aeth. et in comm. ad hist. Aeth. crebro laudatur. Cujus codicis argumentum teste Gregorio Abyssino (cf. hist. Aeth. III 4, 32) hoc est: „Synodus sanctorum apostolorum de ordinanda ecclesia christiana necnon omnia praecepta, decreta et canones, quos scripsit Clemens, discipulus Petri. — Prima synodus est concilii Ancyran (deinde sequuntur caeterae synodi, eodem fere ordine, quo in nostris codd. v. infra). — Postea sequuntur res vel acta sanctorum patrum CCCXVIII orthodoxorum. — Deinde tractatus de Sabbato, quem composuit Retnahaimanotus. — Porro repraesentatio doctrinae de lege, constitutionibus et adhortationibus. — Tandem decretum et canon de poenitentia.“

Quod summarium cum eo codicum Berolinensium ac Tubingensi egregie concordat, si modo rationem habeamus, ut Gregorius indicem codicis accuratum dare nolisset, sed obiter tantum de libri argumento referre intendisset. „*Synodum s. apostolorum de ordinanda ecclesia*“ sine dubio dicit collectionem decretorum LXXI, quae etiam in nostris codd. agmen ducit (nr. I); verbis autem: „*omnia praecepta, decreta et canones, quos scripsit Clemens, discipulus Petri*“ omnes sequentes partes usque ad conciliorum decreta complectitur (nr. II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX). „*Res vel acta s. patrum CCCXVIII orthodoxorum*“ intelligit tractatum, cui in nostris codd. item titulus est (nr. XIV: **ΥΓC·ΗΦ·ΑΥ·ΑΠΘ·ΙΧΘ·ΙΣ·Ε**). Deinde sequuntur *synodorum canones* (nr. X, XI, XII, XIII, XV, XVI, XVII, XVII). Gregorii „*tractatus de sabbato*“ idem est atque is, qui in nostris codd. „*expositio decalogi*“ inscribitur¹ (nr. XIX), quamvis ejus auctorem Gregorius Retnahaimanotum quendam nuncupet, nostri vero codd. S. Joanni Chrysostomo eum vindicent. Deinde „*repraesentatio doctrinae de lege, constitutionibus et adhortationibus*“ respondet tractatibus inde a nr. XXI usque ad nr. XXVI. Tractata, quem Gregorius ultimo loco memorat (*canon poenitentiae*), etiam in nostris codd. liber Synodi absolvitur (nr. XXVII).

In commentario ad hist. Aeth. p. 304 Ludolfus affert codicis modo laudati summarium, a Wanslebio cum ipso communicatum, quod ab eo, quod Gregorius attulerat, ex parte dissentit. Quare Ludolfus opinabatur, Wanslebio aut alium codicem in manibus habuisse, aut minus accuratum fuisse in transcribendo. Ego vero nihil dubito, Wans-

¹ Immo vero titulus, quem Gregorius exhibet, multo est aptior, quippe totus fere tractatus de sabbato dominicaque sanctificanda agat.